

УДК [398.34:398.4]:582.28]:140.8(=1:477.86/.87)"18/20
"(091)
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.05.1115>

ТРАДИЦІЇ ЗБИРАННЯ ГРИБІВ НА БОЙКІВЩИНІ: ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Мар'яна ЦУРКАН

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4267-5157>

кандидатка історичних наук, наукова співробітниця,
Інститут народознавства НАН України,
відділ етнології сучасності,
проспект Свободи, 15, 79000, Львів, Україна,
e-mail: m_volowun@ukr.net

Мета статті — висвітлити традиції збирання грибів на теренах Бойківщини, як складову традиційної культури та світоглядної моделі мешканців Карпатського регіону. На основі польових матеріалів, локальної лексики та наукових джерел відтворені уявлення про «грибне щастя», обрядові практики, прикмети та табу, властиві процесу грибозбирання. Проаналізовано сезонність збору грибів, повір'я, пов'язані зі знайденням першим грибом та символіку грибів у фольклорному середовищі бойків. Охарактеризовано основні способи обробки та зберігання грибів на зимовий період. З'ясовано, що традиційним методом зберігання грибів мешканцями Бойківського краю було сушіння. Представлено процес та значення збирання грибів як допоміжного господарського заняття, що інтегроване у календарний цикл, родинний побут і духовну культуру горян.

Об'єктом наукової розвідки є процес збирання грибів у традиційній культурі горян як складової господарського побуту та носій етнокультурних смислів, а *предметом* — народні уявлення, вірування, прикмети, ритуали та словесні маркери, пов'язані зі грибозбиранням у традиційному побуті бойків.

Джерельною базою статті є матеріали польових етнографічних досліджень, які зберігаються у фондах Архіву Інституту народознавства НАН України, опубліковані польові розсліди й наукові розвідки вчених XIX—XXI ст. *Методологія дослідження* ґрунтується на порівняльно-історичному та описовому методах, інтерпретативному підході, принципі наукової об'єктивності, систематизації та спостереженнях автора.

Ключові слова: Бойківщина, етнографія, збиральництво, гриби, вірування, світогляд, магія.

Mariana TSURKAN

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4267-5157>

Candidate of Historical Sciences (PhD in History),
Researcher at the Ethnology Institute
of National Academy of Sciences of Ukraine,
15, Svobody Avenue, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: m_volowun@ukr.net

THE TRADITIONS OF MUSHROOM PICKING: HISTORICAL AND ETHNOGRAPHIC ASPECTS

The purpose of the article is to highlight the traditions of mushroom picking in Boikivshchyna as an integral part of the traditional culture and worldview of inhabitants of Carpathian region. In the article the idea of «mushroom happiness», ritual practices, omens and taboos of mushroom picking are highlighted. The seasonality of mushroom picking, superstitions associated with finding the first mushroom and the symbolism of mushroom picking in the folklore of Boikivshchyna region are analyzed. The main methods of processing and storing mushrooms for the winter period are described. Drying was the traditional method of storing mushrooms for the winter period in Carpathian region.

The process and the significance of mushroom picking as a supplementary household activity which integrated into the calendar cycle, family life and spiritual culture of the highlanders are investigated.

The object of the research is the process of mushroom picking in traditional culture of the highlanders as a component of household life and a bearer of ethnocultural meanings.

The subject of the article is folk beliefs, superstitions, omens, rituals, and verbal markers related to mushroom picking in everyday life of the residents of Boikivshchyna.

The author's field ethnographic research materials in the villages of Hust and Mukachevo districts, Transcarpathian region in 2025, the ethnographic field studies T. Gontar which are preserved in the archive of the Ethnology Institute of National Academy of Sciences of Ukraine and the scientific research of the nineteenth — twenty centuries are the source base of the article.

The research methodology is based on comparative-historical and descriptive methods, an interpretative approach and principle of scientific objectivity, systematization and the author's observations.

Keywords: Boikivshchyna, ethnography, mushroom picking, beliefs, worldview, magic.

Вступ. Збиральництво — одне з найдавніших занять господарської діяльності жителів України, зокрема Бойківщини. Воно займало помітне місце у господарській діяльності населення цього краю. У пропонованій розвідці збиральництво будемо розглядати як певну та звичну сезонну роботу індивіда, що супроводжувалася цілою системою стародавніх компонентів. Займаючись збиранням продуктів харчування, лікування чи сировини для будівництва житла, господарських будівель, виготовленням предметів побутового вжитку, обігрівання дому тощо, бойки виробили комплекс народних знань, які допомагали їм у житті та залишили по собі помітний вклад в етнобуття українців. Це стало українським ідентитетом у європейському етнокультурному просторі, інструментом нашої ідентичності [1, с. 314].

У сучасному науковому дискурсі спостерігається зростання інтересу до локальних знань, практик традиційного природокористування та нематеріальної культурної спадщини. Збирання грибів як частина щоденного побуту та сезонної господарської культури горян досі не отримало цілісного наукового осмислення.

Актуальність статті зумовлена необхідністю збереження та вивчення архаїчних форм екологічної поведінки, магічних уявлень та прикмет, що функціонували у народному світогляді горян. Історико-етнографічний аналіз процесу збирання грибів дає змогу доглибинно усвідомити взаємозв'язок людини з природою, роль традицій у формуванні локальної ідентичності та світоглядної моделі бойківського середовища.

Мета роботи — висвітлити традиції збирання грибів на теренах Бойківщини, як складову традиційної культури та світоглядної моделі мешканців Карпатського регіону. На основі польових матеріалів, локальної лексики та наукової літератури висвітлено процес збирання грибів, основні способи обробки та зберігання грибів на зимовий період, уявлення про «грибне щастя», обрядові практики, прикмети та табу, властиві процесу грибозбирання. Проаналізовано сезонність збору грибів, повір'я, пов'язані зі знайденим першим грибом та символіку грибів у культурному середовищі бойків. З'ясовано, що традиційним методом зберігання грибів мешканцями Бойківського краю було сушіння. Представлено процес та значення збирання грибів як допо-

міжного господарського заняття, що інтегроване у календарний цикл, родинний побут і духовну культуру горян.

Дослідження ґрунтується на польових етнографічних записах авторки, які були зібрані під час історико-етнографічної експедиції на Бойківщину в липні-серпні 2025 р., польових нотатках Т. Гонтар, яка у ХХ ст. здійснювала розсліди про народне харчування мешканців Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Польові матеріали, які зберігаються у фондах Архіву Інституту народознавства НАН України, були використані для написання способів зберігання й обробки грибів та їх застосування у повсякденному та обрядовому харчуванні. Важливу джерельну базу становлять етнографічні описи низки дослідників кінця ХІХ — початку ХХ ст.: М. Зубрицького (1895), Ф. Колесси (1898), І. Франка (1898), В. Гнатюка (1906), А. Чичули (1915), Я. Фальковського (1929) й В. Кобільника (1936). Автори зафіксували практику збирання грибів, місцеву термінологію, обрядовий контекст. Значний пласт інформації почерпнуто із словників бойківських говірок М. Онишкевича. Праці дали змогу реконструювати локальну грибну лексику та її варіативність. Доповнили джерельну базу пропонованого дослідження публікації учених другої половини ХХ—ХХІ ст.: Т. Гонтар, Ф. Стубана, А. Дмитренко, Л. Главацької, Н. Громової, О. Серебрякової, М. Цуркан.

Методологія дослідження базується на порівняльно-історичному та описовому методах, інтерпретативному підході, принципі наукової об'єктивності, систематизації та спостереженнях автора.

Основна частина. Бойківщина, як лісовий регіон, має давню й добре розвинену традицію збирання грибів. Високогірне розташування, лісиста місцевість, помірно-континентальний клімат, із тривалими періодами вологи й опадів сприяли поширенню великої кількості їстівних грибів та зумовили своєрідну специфіку господарської діяльності бойків, у якій збиральництво, зокрема грибів, відігравало важливу роль. Рослинний покрив регіону охоплює переважно смерекові та букові ліси, які в народних уявленнях вважалися найкращими «грибними місцями». Тому більшість грибів збирали саме на узліссях, у прохолодних ярах чи в тіні хвойних дерев [2, с. 29—32]. Особливість природного середовища вплину-

ла на формування культурної практики: знання про «грибні місця» передавалося усно та зберігалося як таємниця. Етнографічної сторони це доповнювалося системою прикмет, вірувань і забобон, пов'язаних з лісом та його дарами.

Карпатські ліси здавна були багаті на різноманітні гриби. Це стимулювало горян вирушати в ліс, щоб забезпечити сім'ю продуктом харчування. Вони були важливим доповненням до щоденного раціону мешканців Бойківщини. Залежно від сезону та врожайності, гриби ставали як основною стравою, так і додатковим джерелом заробітку. Гриби продавали на місцевих, обласних чи районних ринках України. Про щедрий врожай грибів свідчать: усні спогади старожилів, — «Грибів було багато, білих...» (с. Грушево, Тячівщина)¹ [3, арк. 79]; «Грибів було дуже багато, дуже. Ми йдемо, то ми кошелями такими великими збирали, ледве несемо» (с. Витвиця, Долинщина) [4, с. 271]; запис В. Гнатюка «Грибів є доста. Роды їх: Былі грибы, чорні грибы, голубінки, піскові, букові...» [5, с. 591]; дослідження Л. Главацької, де згадано про здачу жителями с. Ясень (Рожнятівщина) державі по «30 кварт грибів рижиків» від двору, що свідчить як про щедрий врожай грибів так і, про інтенсивне залучення населення до збору й збуту грибів та запис Ф. Стубана про збирання різних видів їстівних грибів на теренах Бойківщини [6, с. 54; 7, с. 49—50].

Збирання грибів у традиційній господарській культурі Бойківщини було важливою складовою сезонного промислу, що тривав від ранньої весни до пізньої осені. У цей період чоловіки прагнули забезпечити родини найнеобхіднішим, насамперед лісовими дарами, серед яких особливе місце займали гриби. У ХІХ ст. бойківськими лісами здебільшого опікувалися сільські громади. Їхнім управлінням займалися виборні посадові особи — солтиси або війти, а охорону лісових угідь здійснював — лісник якого, також, обирала громада села [8, с. 11]. Наприклад, у с. Нагуєвичі (Дрогобиччина) функціонувала спеціалізована структура — лісовий заряд на чолі із зарядчиком, до обов'язків якого входило безпосереднє управління лісовим господарством. Йому допомагали практикант, надстражник та двоє стражників. Головне завдання останніх полягало у здійсненні нагляду за

лісами, виявленні порушень та фіксації осіб, які використовували лісові ресурси без дозволу. Інформацію про таких передавали до староства. У разі накопичення значної кількості порушень прибував урядник, який призначав штрафи за «лісові крадіжки» [9, с. 83]. Попри адміністративні обмеження селяни нерідко продовжували традиційні форми використання лісових ресурсів, зокрема й збирання грибів. Саме таких селян І. Франко називав «лісовими злодіями» [9, с. 82]. Але ними горян себе не вважали, адже серед мешканців Бойківщини побутовало традиційне уявлення проте, що ліс є як «божий та людський». Це підкріплювали переконанням, ніби «пан лісу не садив, щоб міг другим заборонити» [9, с. 83]. Варто відзначити, що не всі мешканці Карпат підпадали під обмеження. Деякі газди мали у власності лісові наділи і, тому за збирання грибів вони не платили жодних штрафів [10, с. 16].

За записами В. Кобільника, Ф. Стубана й Л. Главацької грибний сезон у Бойківському регіоні мав чітку етапність і був прив'язаний до календарних меж весни, літа й осені. Найпершими грибами, які збирали горяни були «сморжі» («зморшки») [10, с. 18; 11, с. 107]. Вони з'являлися ранньою весною, з настанням першого сталого тепла. Росли ці гриби «по ровах, під плотами...» (с. Жукотин, Турківщина) [10, с. 18]. Період збирання «сморжів» був коротким — тривав від семи до десяти днів, що вимагало від місцевих мешканців оперативності у збиранні.

У літній період пік грибного сезону припадав на час після першої косовиці [4, с. 271]. Саме тоді бойківські селяни й міщани збирали найбільше грибів. Збиранням грибів займалися не лише чоловіки, а й жінки, — «невістки, а з ними й відданиці, встають із постелі, як тільки зазоріє...і біжать у ліс на гриби» [12, с. 51]. Старші грибники зазвичай не брали з собою молодших, оскільки вирушали до лісу вдосвіта. Часом, діти збирали гриби самостійно — у «своєму, ніби великому лісі» [12, с. 53]. Місцева дівтора добре знала сезонність грибів: навесні вони збирали підсадки, влітку — печериці, а восени — опеньки [12, с. 53]. У селі Ясень (Рожнятинщина) існувала традиція збирати гриби по черзі, ймовірно, щоб кожен мав змогу скористатися пошуком грибів [4, с. 271]. На Бойківщині побутовала думка, що пастухи були найкращими збирачами грибів. Вони збирали гриби під час випасання корів по зру-

¹ Тут і надалі дані подано згідно з адміністративним поділом, який діяв в Україні до 2020 р.

бах, на полях, у лісах «від ранньої до полуденної пори» [6, с. 51]. Як тільки пастухи назбирали чимало грибів — влаштовували свято. Для цього вони сходилися посеред пасовиська чи на лісовій поляні, розпалювали вогонь, танцювали й співали довкола вогню та вихваляли «свої привабливі гриби» [6, с. 51]. Таке святкування тривало від обіду й до вечора. Воно мало на меті не лише дозвілля та відпочинок пастухів, але й сакралізацію збирання грибів як важливої складової господарської діяльності мешканців Бойківщини.

Горяни збирали практично всі гриби, користуючись локальними назвами для їх розрізнення. З-поміж найуживаніших термінів варто виокремити: «корбани» [10, с. 18], «покурбани» [13, арк. 18 зв.]; «чорняки» (чорні гриби) [10, с. 18; 5, с. 591]; «дебрянники» [10, с. 18]; «жовтаки» [10, с. 18]; «зимні сирца» або (труфлі) [10, с. 19; 5, с. 591], «лишки» [10, с. 19; 5, с. 591]; «гіркині» [10, с. 19; 5, с. 591]; «солодкині» [10, с. 19]; «скрипи» [10, с. 19]; «сосняки» [10, с. 19; 5, с. 591]; «потаки» [10, с. 19]; «шішки» [10, с. 19]; печериці [10, с. 19]. Ці місцеві назви грибів відображають як їх зовнішні ознаки (зокрема колір, форму), так і смакові характеристики або особливості місць їхнього росту.

Пік усього грибного сезону припадав на кінець літа — осінь, — «гриби зростають щороку ... а найбільше в літню пору аж до пізньої осені» [6, с. 55]. За народною прикметою, поширеною серед мешканців східної Бойківщини, гриби найінтенсивніше родили, тоді коли почало жовтіти березове листя [4, с. 271]. Цей природний знак був своєрідним сигналом до активного збирання грибів, яке мало не лише господарське, а й культурне значення. У цей період горяни першочергово збирали «білі» гриби. Грибами вони називали тільки «білі». Їх локальні назви: «щирі», «біляки», «білі», «правдиві» (Турківщина, Рожнятівщина, Мукачівщина) [4, с. 271; 5, с. 591; 10, с. 17; 14, с. 223], «букові» та «березові» (Долинщина, Рожнятівщина) [4, с. 271]. Мешканці села Витвиця на Долинщині збирали лише «білі» гриби, — «ні червону голубінку, не печерицю, не червонячи... То ніхто — лише білі» [4, с. 271]. З-поміж інших грибів, які були знані за характерними локальними назвами, у Бойківському регіоні збирали: опеньки («підпеньки») [4, с. 271; 5, с. 591; 10, с. 17; 14, с. 223], сиріжки («сиріжка», «се-

роїшка») [15, с. 215], гливи («губи» [4, с. 217; 10, с. 18; 16, с. 19; 17], «глубінка», «гулубінка» [18, с. 173, 174; 13, арк. 10 зв], «горючка червонава» [10, с. 18; 19, с. 19], «губінка» [18, с. 195]), підберезники («козарі» [5, с. 591; 10, с. 19], «червонюхи», «червоненькі» [20, арк. 4] «червоняки», «козарики» [4, с. 217]), «скрипи», рижики («шішки», «баранячка» [10, с. 19], «рижок», «ріжок», «баранячі ріжки» [4, с. 271]), грузди («грудзы» [5, с. 591], «гірчаки», «грузь» [4, с. 271]), лисички («лисички», «лисички» [4, с. 271]), «потаки» [10, с. 19], «букові», «смерекові» [5, с. 591], «сосняки» [19, с. 591], масляки («масляк» [4, с. 271]), «рички» [5, с. 591]. Ці назви не лише окреслювали різновиди грибів, а й відображали локальну екологічну грамотність, досвід поколінь та смакову особливість. У багатьох випадках назви були своєрідним орієнтиром для приготування та виконували практичну функцію. Наприклад, знання про «солодкині» та «гіркині» давало змогу завчасно визначали смакові властивості гриба та обрати відповідний спосіб приготування — варіння, запікання, смаження. А, скажімо, такі назви, як «ялівцеві рижки», «рижки ялові», «букові», «смерекові» чи «сосняки» підказували збирачам природне середовище їх росту (соснові, букові, смерекові чи ялинові ліси, ялівцеві зарості тощо) й орієнтували грибників на пошук цих грибів у відповідних мікроландшафтах.

Характерно, що горяни сіл Жукотин та Кіндратів на Турківщині, а також Брониця на Дрогобиччині, збирали неїстівні гриби (переважно отруйні), зокрема червоного мухомора та губку (деревний гриб). Локально червоний мухомор називали: «моримух», «муримух», «муремух» [10, с. 19; 14, с. 223; 18, с. 452; 12, с. 54—55]. Етимологія слова «моримух» свідчить про його функціональне призначення. Наприклад, мешканці сіл Жукотина та Кіндратова на Турківщині застосовували його як засіб для отруєння мух, — «на трійло на мухи приносять муримухи» [14, с. 223]. Подібне застосування мухомора для нищення мух також зафіксувала на Поліссі А. Дмитренко [21, с. 39]. Губку (деревний гриб) горяни брали лише з букових дерев. Її добре сушили, а потім замочували у «гноївці на кілька місяців» [10, с. 19; 18, с. 197]. Після повного висихання губку розколювали сокирою та застосовували для кресал.

Звісно, що у побуті бойківських грибників траплялися й не придатні для зберігання й споживання гриби — зіпсовані, трухляві, червиві. Усі такі гриби узагальнено називали «перекрехлі» [4, с. 271]. У бойківських говірках це слово побутувало як позначення чогось зогнилого чи непридатного для вживання [15, с. 51]. Тому такі гриби не збирали, адже це було марною працею, а самі гриби були джерелом для псування інших грибів у кошику.

Мешканці Бойківського краю збирали гриби за допомогою ножа. У «маслюків», «рижиків», «зеленців» та «хрящиків» зрізали шапки. «Білі» гриби та «підосиновики» обережно виривали або викопували з корінцем. Зібрані гриби складали до мішків, полотняних торб та кошіль [4, с. 271].

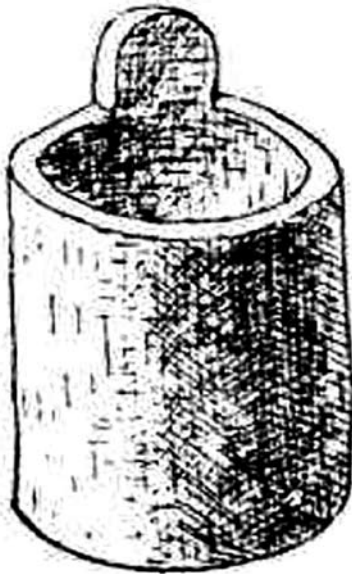
У більшості сіл Бойківщини зібрані гриби сушили або споживали свіжими. Сушіння грибів практикували у селах Турківщини (Бітля, Жукотин, Карпатське, Ісаїв, Верхня Яблунька, Лихобора), а також у сс. Гукливий, Тишів (Мукачівського р-ну), сс. Верхній Студений, Буковець (Міжгірського р-ну), с. Буківцього (Великобerezнянський р-н), с. Великі Ком'яти (Виноградівський р-н) [3, арк. 49] та с. Грушево (Тячівський р-н) [3, арк. 77]. У цих селах сушили переважно «білі» гриби, опеньки, голубінки, «грудзи», «рижики», «гіркині», «зимні сирца», «соляки», «підсадки» [13, арк. 10 зв., 18 зв.] (іл. 1).

Традиційним способом обробки грибів було сушіння в печі. Він був поширений серед мешканців згаданих вище сіл, зокрема в Бітлі, Жукотині, Ісаєві, Тур'ї, Верхній Яблунці, Карпатському, Буківцєві, Великих Ком'ятах [3, арк. 8, 50; 22, арк. 25 зв., 31, 37], Грушеві [22, арк. 77]. «Білі» гриби перед сушінням ретельно чистили від бруду (трави, моху, землі). У них відділяли шапинку від ніжки, яку розрізали навпіл або на чотири частини. Опеньки, голубінки та гливи сушили цілими, лише більші різали навпіл. На теренах Східної Бойківщини однією з поширеніших технік сушіння грибів було використання спеціального пристосування під назвою «ліска» [4, с. 272]. Її виготовляли вручну з гнучких гілок лози. Гілки щільно сплітали між собою, утворюючи міцну й рівномірну решітчасту поверхню, яка нагадувала «грати». У минулому, коли були курні хати «ліску» з грибами встановлювали горизонтально над долівкою або над піччю [4, с. 272]. Найчастіше розстелені на «лісці» гриби ставили у добре на-

Іл. 1. Сушені «білі» гриби. Фото з експедиції в с. Верхній Студений, Закарпатська обл., 2025 рік

топлену піч [4, с. 272]. Мешканці Західної Бойківщини на початку ХХ ст. гриби ставили сушити в не надто розігріту піч, — «...мече ся за огонь і вибирає ся, кладе ся на піч...» [5, с. 591]. А вже у 60-х роках ХХ ст. «білі» гриби розстеляли тонким шаром на дні печі або на формі для випікання хліба, — «на бляхах, так як хліб ся сажє» (с. Ісаїв, Турківщина) [22, арк. 16 зв.]. Процес сушіння грибів у печі був тривалим, — «...вкладає ся другый раз за огонь у піч і тогды вже высхнут» [5, с. 591]. А бувало, що гриби сушили таким способом від 2 до 5 разів, — «сушили не за один раз, а за 2—3 рази» (с. Ісаїв, Турківщина) [22, арк. 16 зв.; 10, с. 17]. Добре висушені «білі» гриби зсипали у «гелетку» («гилетку») у якій зберігали на зимовий період [5, с. 591] (іл. 2). Їх сортували за віком та будовою: шапинки нанизували окремо, а ніжки й шапки старіших грибів — окремо [10, с. 17]. Молоді гриби відрізняли від старих за наявністю так званого «пир'я» під шапинкою. «Білі» гриби нанизували на нитку і називали «віниця грибів» [5, с. 591; 10, с. 17]. Сушені шапинки «білих» грибів продавали на ринках міст Самбора, Турки, Сколого, Калуша, Сможого, Болехова, Долини [4, с. 268]. Тоді як решту залишали на зиму для власного споживання. До слова, В. Кобільник та М. Онишкевич подають тлумачення термінів «гри-

Іл. 2. Гелетка. Джерело: [10, с. 43]

бар» та «грибарка» [10, с. 16; 18, с. 192], визначаючи їх як осіб, які професійно займалися збиранням та торгівлею грибів [10, с. 16]. Для багатьох мешканців гірських сіл це було важливим джерелом заробітку, що давало змогу утримувати родину.

Менш поширеним способом заготівлі грибів було висушування їх на відкритому повітрі. Гриби розстеляли на ряднину та сушили на сонці. У вологу погоду переносили до хати, ближче до печі. Такий спосіб обробки грибів зустрічається серед мешканців окремих сіл Турківщини [3, арк. 37], Виноградівщини [22, арк. 25 зв.], Рожнятинщини, Долинщини [4, с. 272].

Значно рідше, порівняно із сушінням, мешканці гірських сіл Бойківщини вдавалися до засолювання грибів. Із-поміж усіх видів грибів переважно засолювали лише «рички» [5, с. 591]. Місцеві жителі виокремлювали три різновиди «ричок», кожен з яких мав свою локальну назву «сиглянки», «рички», «крілі» [5, с. 591]. Така класифікація ґрунтувалася на зовнішньому вигляді грибів, місці їх зростання та смакових властивостях. Перед засолюванням гриби чистили від землі та лісового сміття, промивали у холодній воді та складали у «гилетку». Кожен шар грибів щедро посипали сіллю, після чого верхню частину накривали свіжим листям хрону й клену. Для забезпечення необхідного тиску ставили важкий камінь-прес. Такий спосіб дозволяв зберігати гриби впродовж кількох місяців, і вони набу-

вали характерного кислого смаку. У зимовий період засолені «рички» використовували для приготування простої, але поживної страви. Гриби смажили на сковороді, додаючи пшеничне борошно, яйце, після чого страву заправляли молоком. Споживали з хлібом або «булями» [5, с. 591].

У щоденному раціоні мешканців гірських сіл влітку та восени обов'язково були свіжі гриби [23, арк. 59]. Найчастіше свіжими споживали «білі» гриби, опеньки, голубінки, гливи, «корбани». Перед вживанням їх ретельно мили, вимочували та «віддушували і всипали у страву» [13, арк. 10]. Для миття грибів застосовували «баняки» і глиняні «горнята» [13, арк. 10]. Свіжі гриби додавали до традиційних страв: вареної капусти, борщу, юшки та «росолянки» [24, с. 152].

Процес грибозбирання серед мешканців Бойківщини супроводжувався дотриманням певних заборон, обмежень та вірувань. Так, грибники села Луги (Рожнятівщина) не збирали грибів, які росли під ліщиною. Це підтверджують усні свідчення старожилів, — «...ліскові гриби, де ліщина, гірші. Другий сорт» [4, с. 271]. Ймовірно, така заборона ґрунтувалася не лише на смакових властивостях грибів, а й на традиційних уявленнях про «нечисту» силу певних рослин, до яких у народній уяві нерідко відносили ліщину.

Збирання грибів бойки не вважали легкою справою. З практичного боку це пояснюється тим, що у другій половині XIX — на початку XX ст. більшість лісів були у власності панів. Вони вимагали від селян плату за збирання лісових дарів або ж зовсім забороняли це, караючи порушників штрафами [9, с. 82]. З іншого боку, серед горян побувало уявлення про «щастя на гриби». Це підтверджують етнографічні записи кінця XIX ст., — «один ходить цілий день і нічого не знайде, другий за пів години принесе цілий кіш» (с. Жукотин Турківщина) [10, с. 16]; «треба «мати до себе», щоб їх знаходити. Не один піде, налазить ся по лісі і не знайде нічого, а другий ледве за фосу тай набере» (с. Підгір'я, Дрогобиччина) [25, с. 167], «як іде хто на гриби, то на причіпок сьїдає, аби мав щісте» (с. Ходовичі, Стрийщина) [26, с. 79].

Віра в «грибне щастя» сприймалася як вроджена чи набута здібність, своєрідний талант. Його важливим маркером була поведінка грибників, які нерід-

ко ретельно приховували місця багаті на гриби, так звані «грибовища», «грибовища»². «Треба вміти затерти за собою сліди так, щоби хтось другий місця цього не знайшов», — зазначав В. Кобільник у розвідці про матеріальну культуру села Жукотин [10, с. 16]. У його записах згадується, зокрема, як досвідчені грибники зірвавши першого гриба, вирівнювали ямку в моху, щоб приховати сліди своєї присутності [10, с. 16]. Подібна практика мала не лише прикладне, а й обрядове значення — вона була спрямована збереження грибного місця «у таємниці» не лише від інших грибників, а й від надприродних лісових сил (іл. 3).

На Закарпатській Бойківщині побутовало повір'я: вірили, якщо дитина в ранньому віці торкалась своїх випорожнень і пробувала їх на смак, мала згодом «щастя на гриби», — «...бере руками їсть, їсть, — о, тому щастить на гриби!» (с. Буковець, Міжгірщина)³. Старожили розповідали, що коли зустріли у лісі грибника з повним кошиком грибів, то казали, — «Ой, ти багато сі наїв того, бо кількос грибів найшов!» (с. Буковець, Міжгірщина)⁴. Таке вірування складно пояснити раціонально, адже воно є прикладом симпатичної магії, що ґрунтується на ідеї зв'язку між окремими явищами та предметами. За словами респондентки, частина мешканців села Буковець (Міжгірщина) справді вірили у подібний звичай. Однак, більшість селян сприймала його як жарт. Сама ж оповідачка, вважала, що «щастить на гриби» передусім тому, хто добре знає ліс і грибні місця, або ж перейняв цю майстерність від батьків.

Ще одним свідченням побутовання вірувань у «щастя на гриби» була заборона дивитися на малого «білого» гриба. Прикметно, що горяни уникали погляду на недозрілого гриба, адже вірили: варто подивитися — він припинить свій ріст, бо до нього «доторкнуло людське око» [10, с. 16]. Ця заборона вказує на поширення серед бойків переконання, що гриби можна зурочити. Втім, якщо трапилося,

Іл. 3. Віра Баганич з грибом. Фото з експедиції, смт Воловець, Закарпатська обл., 2025 рік

що все ж таки помітили малого гриба, то його таки зривали, адже побутовало переконання, — «як побачиш гриба а не возьмеш, то його хробаки зїдять» [25, с. 167]. Це підтверджують усні свідчення респондентів, — «треба його (білого гриба. — М. Ц.) брати... бо він уже стане м'якенький, зов'яне, він рости уже не буде...» (с. Буковець, Міжгірщина)⁵.

Вагомим аспектом, який свідчив про успіх грибника під час збирання грибів були народні уявлення пов'язані із першим виходом у ліс по гриби. Наприклад, збирати гриби у ліс йшли затемна і, так, щоб ніхто не бачив. Ці дії мали на меті забезпечити грибникові успіх на гарний збір грибів [4, с. 272]. Існували певні заборони, якими супроводжувався процес збирання грибів. Наприклад, не можна радіти, коли вперше побачив гриба у лісі, обов'язково уникати зустрічі з іншими грибниками та повертатися додому іншою дорогою [4, с. 272].

У досліджуваному регіоні зі збиранням грибів пов'язано чимало народних звичаїв та обрядів. За народними віруваннями час різдвяних свят був сакральним та дуже вдалим для прогнозування майбутнього, особливо для передбачення успішної господарської діяльності у родині. Тому, щоб забезпечити «щастя на гриби» грибнику в лісі та хороший врожай грибів у новому сезоні бойки учиняли ряд магичних обрядодій. У селах Закарпатської Бойківщини, Долинщини, Сколівщини, Турківщини на Святий вечір по підлозі розстеляли соломку, у якій діти «шукали» гриби [27, с. 98, 100, 102, 103, 108;

² «Грибовище» («грибовища») — бойки так називали місце, де ростуть гриби.

³ Зап. 11.08.2025 р. від Тичка (Янчик) Ольга Іванівна 1957 р. н. в с. Буковець Міжгірського р-ну, Закарпатської обл.

⁴ Зап. 11.08.2025 р. від Тичка (Янчик) Ольга Іванівна 1957 р. н. в с. Буковець Міжгірського р-ну, Закарпатської обл.

⁵ Зап. 11.08.2025 р. від Тичка (Янчик) Ольга Іванівна 1957 р. н. в с. Буковець Міжгірського р-ну, Закарпатської обл.

28, с. 24; 29, с. 210]. Відповідно до наукових дослідів О. Серебрякової найчастіше кидали сушені «білі» гриби, рідше таку роль виконували лісові горіхи, цукерки, або не кидали нічого [29, с. 210—212]. На Турківщині у селі Тернова Вижня кожен із членів сім'ї, а в селі Жукотин — пастух або старша жінка чи дівчина брали у руку *патик*, *кочергу* (с. Торунь, Закарпаття) [27, с. 108] або гостру *букову «ліску»*⁶ та *«шукали»* гриби під столом, по кутах хати, під піччю. Для підсилення таких обрядодій застосовували словесні формули. Найпоширенішими вербальними маркерами, що побутували на теренах Бойківщини, були: *«Я глип — а там гриб, я сів — а там сім, я ліг — а там цілий міх»* (с. Жукотин, Турківщина) [10, с. 16]; *«Он гриб, ой, оно гриб!»* (с. Орявчик, Сколівщина) [30, с. 92]; *«Оде гриб! Оде гриб!»* (с. Завадка, Стрийщина) [29, с. 213]. Після завершення цього обряду господар ховав *палицю* у безпечне місце, де вона зберігалася до літа. У початок грибного сезону «грибар» або «грибарка» брали *букову «ліску»* та йшли з нею до лісу, — *«І як ідеш у ліс, уже в сезон, береш ту палицю і тобі дуже везе з тею палицею»* [4, с. 272]. Горяни вірили, що *«де ту палицю не запхне, всягда гриба найде!»* (с. Нижнє Висоцьке, Сколівщина) [29, с. 213—214].

Певними ритуальними діями відзначали горяни перший грім. Зокрема ця подія мала вагоме значення для збирачів грибів. Щоб забезпечити собі добрий врожай грибів у новому сезоні та удачу під час збирання грибів, вони під час першого весняного грому лягали та качалися по землі. Це підсилювали вербальною формулою, — *«Кочуся — кочу, по лісі ходжу, гриби знаходжу»* (с. Жукотин, Турківщина) [10, с. 16]. У двох обрядових діях присутні елементи контактної та імітативної магії, яка підсилюється словесною формулою.

Дослідник В. Кобільник зафіксував, що у селі Жукотин (Турківщина) збирання грибів супроводжувалося співом. Зміст родинно-побутових пісень свідчить про їх жартівливий, часом сороміцький характер [1, с. 318]. Приміром, збираючи «білі» гриби співали так, — *«Ой я піду в ліс на гриби. На гриби білийки. Поможітьми назбирати. Хлопці молодийки»* (с. Жукотин, Турківщина) [10, с. 17]

⁶ Палиця, яку використовували для розгортання листя чи моху під час пошуку грибів у грибний сезон в лісі.

чи *«Ой піду я в ліс на гриби, назбираю грибів, Тай понесу до білявки, би нхто ни видів»* (с. Боберка, Турківщина) [31]. Горяни співали, також, коли збирали гливи, опеньки та печериці. При збиранні глив приспівували, — *«Пішов дідо на підпеньки, А баба на гливи, Баба свої посушила, А дідови погнили...»* [10, с. 18]. А децю по-іншому співали, коли збирали печериці, — *«Ой хто любить гриби, гриби, А хто печериці. А хто любить старі баби. А я молодий»* [10, с. 17; 1, с. 318]

Здавна бойки уважно стежили за явищами природи, що сформувало прикмети, за якими прогнозували врожай грибів. Жителі Карпат їх прив'язували до певних днів народного календаря. На Бойківщині, як у всіх історико-етнографічних регіонах України, поширеним є передбачення майбутнього врожаю, зокрема й грибів за зоряним небом на різдвяно-новорічні свята та купальську ніч [32, с. 254; 1, с. 318—319]. Іншим критерієм, за яким могли спрогнозувати урожай грибів був стан природи (цвітіння дерев, обсяг комах, поява окремих видів грибів). Приміром, за періодом цвітіння горобини визначали чи буде грибною осінь, — *«Горобина пізно цвіте — буде довга грибна осінь»* [33], а перші «сморжі» з'являлися у лісі, коли *«навесні з осики опаде чоловіче суцвіття»* [31; 1, с. 319]. Також чудовий урожай грибів прогнозували за великою кількістю мурах та мошки у лісі на початку літа [4, с. 272]. А, наприклад, появу «білого» гриба віщувала поява перших червоних мухоморів, — *«З'явилися мухомори — чекай білих грибів»* [34; 1, с. 319]. Важливим маркером для появи грибів та їх гарного врожаю був дощ, — *«Дощ іде — гриби будуть»* [32, с. 198].

Висновки. Опрацьовані польові етнографічні матеріали, сучасні усні свідчення респондентів й наукові дослідження XIX—XXI ст. засвідчують, що традиція збирання грибів на Бойківщині зумовлена кількома чинниками: вдалим географічним розташуванням регіону, багатством лісових ресурсів, а також усталеним звичаєм готувати грибні страви, які посідали важливе місце у щоденному та святковому раціоні горян. Унаслідок цього грибозбирання виступало важливим допоміжним заняттям, що забезпечувало додаткові харчові та матеріальні ресурси родини.

Побутування різноманітних народних уявлень, прикмет і магічних звичаїв свідчить, що збирання грибів мало для бойків не лише практичне, а й сим-

волічне значення. Найбільш поширеними віруваннями були: прогнозування майбутнього врожаю грибів, особливе ставлення до першого та «малого» гриба, віра у «щастя на гриби» тощо. Вони стали своєрідними культурними маркерами, які регламентували правила поведінки під час сезону збирання грибів та визначали його успішність.

Таким чином, збирання грибів було й залишається важливою складовою господарського укладу та культурної традиції горян. Подальшого дослідження потребує питання використання грибів у харчуванні та в народній медицині, що дасть змогу глибше розкрити їхнє значення у системі знань та практик мешканців Бойківщини.

1. Цуркан М. «Йа глип, а там гриб, йа приклад, а там пийат»: вірування, народні знання та прикмети, пов'язані зі збиранням грибів на теренах Бойківського краю. *Матеріали І міжнародної науково-практичної конференції «Бойківщина: минуле, сучасність, перспективи» на пошану Володимира Гуркевича (27 травня 2025 р.)*. Самбір: Посвіт, 2025. С. 314—320.
2. Кирчів Р. Фізико-географічна характеристика. *Бойківщина: історико-етнографічне дослідження*. Київ: Наукова думка, 1983. С. 29—32.
3. *Архів Інституту народознавства НАНУ (далі — Архів ІН НАНУ)*. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 209. Гонтар Т.О. Польові матеріали про одяг та народне харчування у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях (3 зошити). 1972. Зошит 2. Арк. 1—46 зв.
4. Главацька Л. Збиральництво як допоміжний вид господарської діяльності населення Східної Бойківщини. *Цифровий депозитарій Українського державного університету ім. Михайла Драгоманова*. 2016. № 9. С. 268—277. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11974> (дата звернення: 28.10.2024).
5. Гнатюк В. Народна пожива Бойківщини. *Науковий збірник, присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками й прихильниками з нагоди його десятилітньої праці в Галичині (1894—1904)*. Львів: З друкарні Наукового товариства імені Шевченка, 1906. С. 576—594. URL: https://docs.google.com/viewer?url=https://shron3.chtyvo.org.ua/Hnatiuk_Volodymyr/Narodna_pozhyva_na_Voikivschyni.pdf (дата звернення: 15.07.2025).
6. Стубан Ф. Бойківські танці — «Гриби». *Літопис Бойківщини*. 1981. Ч. 2/34 (45). Липень; Грудень. С. 51—56.
7. Стубан Ф. Бойківські гриби. *Літопис Бойківщини*. 1981. Ч. 2/34 (45). Липень; Грудень. С. 48—51.
8. Гром Г. *Нагуєвичі*. Дрогобич: Відродження, 2002. 288 с.
9. Франко І. Знадоба до статистики України. І. Лісові шкоди і кара в с. Нагуєвичах. *Зібрання творів: у 50-ти т.* Київ: Наукова думка, 1984. Т. 44. Кн. 1. С. 82—85. URL: http://search.nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0010872 (дата звернення: 20.07.2025).
10. Кобільник В. Матеріальна культура села Жукотин, турчанського повіту. *Літопис Бойківщини*. Самбір, 1936. Ч. 7. С. 15—66.
11. Гнатюк В. Народня пожива і спосіб її приправи на східній Галичині. *Матеріяли до українсько-руської етнології*. Львів: З друкарні Наукового товариства ім. Шевченка, 1899. Т. 1. С. 96—110.
12. Ковалів С. Гриби. *Літературна Бойківщина. Антологія*. Філадельфія, 1969. С. 51—58. URL: <https://diasporiana.org.ua/miscellaneous/19687-literaturna-boykivshhina/> (дата звернення: 25.03.2025).
13. *Архів ІН НАНУ*. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 214. Гонтар Т.О. Польові матеріали про народне харчування у сс. Гнила, Бітля Турківського району, Львівської обл. 1974. Зошит 2. Арк. 1—22 зв.
14. Зубрицький М. Село Кіндратів (Турецького повіту). *Житє і слово, вісник з літератури, істори і фольклору*. Львів: З друкарні Інститута Ставропігійського, 1895. Т. IV. С. 104—112, 216—230. URL: http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/wp-content/uploads/sites/3/2016/02/Zhytje_i_slovo_Lviv,1895_tom4.pdf (дата звернення: 24.03.2025).
15. Онишкевич М. *Словник бойківських говірок: у 2-х т.* Т. 2. Київ, 1984. 387 с.
16. Чичула А. Народна пожива у Дрогобицькій повіті. *Матеріяли до української етнології*. Львів: З друкарні Наукового товариства ім. Шевченка, 1918. Т. 18. С. 12—31. URL: <https://dlib.kiev.ua/items/show/590#?c=0&m=0&s=0&cv=0> (дата звернення: 25.03.2025).
17. URL: <http://chytanka.com.ua/static/663.ukr.html> (дата звернення: 20.03.2025).
18. Онишкевич М. *Словник бойківських говірок: у 2-х т.* Т. 1. Київ, 1984. 463 с.
19. Фальковскі Я. Село Волосате ліського повіту. *Літопис Бойківщини*. Самбір, 1935. Ч. 5. С. 14—28.
20. *Архів ІН НАНУ*. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 212. Гонтар Т.О. Польові матеріали про одяг, народне харчування (Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька обл.). 1973. Арк. 1 81 зв.
21. Дмитренко А. Жіночі трудові спеціалізації: збиральництво. *Народна культура українців: життєвий цикл людини. Історико-етнологічне дослідження: у 5-ти т.* За ред. Марини Гримич: *Зрілість. Жіноцтво. Жіноча субкультура*. Київ: Дуліби, 2012. Т. 3. С. 20—51.
22. *Архів ІН НАНУ*. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 209. Гонтар Т.О. Польові матеріали про одяг та народне хар-

- чування у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях (3-и зошити). 1972. Зошит 1. Арк. 1—47 зв.
23. Архів ІН НАНУ. Ф. 1. Оп. 2. Од. зб. 213. Гонтар Т.О. Польові матеріали про народне харчування (Львівська та Івано-Франківська області). 1974. Арк. 1—83 зв.
 24. Гонтар Т.О. Харчування. *Бойківщина: історико-етнографічне дослідження*. Київ: Наукова думка, 1983. С. 149—155.
 25. Франко І. Людові вірування на Підгір'ю. (На матеріалах с. Нагуєвичі, м. Дрогобич, м. Коломия, деяких сіл Дрогобицького та Стрийського повітів). *Етнографічний збірник*. Львів: З друкарні Наукового товариства імені Шевченка, 1898. Т. 5. С. 160—208.
 26. Колесса Ф. Людові вірування на Підгір'ю. В с. Ходовичах Стрийського повіту. *Етнографічний збірник*. Львів: З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка, 1898. Т. 5. С. 76—98.
 27. *Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів*. Т. 6. *Календарна обрядовість*. Голов. ред. Г. Скрипник. НАН України. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2016. 400 с.
 28. Турянська М. Бойківські звичаї з Різдва свят, Нового року й Йордану (Тернова Вишня, повіт Турка). *Літопис Бойківщини*. Самбір, 1934. Ч. 3. С. 23—27.
 29. Серебрякова О. Святвечірня магія «збирання грибів» (на польових матеріалах Бойківщини). *Карпати: людина, етнос, цивілізація*. Івано-Франківськ, 2024. Вип. 10. С. 209—218.
 30. Громова Н. Святий вечір в сучасному бойківському селі. *Етнічна історія народів Європи*. Київ, 2006. Вип. 21. С. 89—96. URL: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2006/21/articles/15.pdf> (дата звернення: 25.03.2025).
 31. URL: <https://nashe.com.ua/song/22221> (дата звернення: 27.03.2025).
 32. Жайворонок В. *Знаки української етнокультури: словник-довідник*. НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
 33. URL: <http://8next.com/rizdvo/9586-prikmeti.htm> (дата звернення: 27.03.2025).
 34. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/gribi-ki-peredbachayut-maybutne-prikmeti-1756136393.html> (Last accessed: 27.03.2025).
- REFERENCES
- Tsurkan, M. (2025). «Ya hlyp, a tam hryb, ya pryklak, a tam pyat»: beliefs, folk knowledge and omens associated with mushrooms picking in the Boikivshchyna. *Materials of the I International Scientific and Practical Conference «Boikivshchyna: Past, Present, Prospects» in honor of Volodymyr Hurkevych*. Sambir [in Ukrainian].
- Kyrchiv, R. (1983). Physical and geographical characteristics of Boikivshchyna. In: *Boikivshchyna: Historical and ethnographic research* (Рр. 29—32). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Hontar, T. (1972). Field materials on clothing and folk nutrition in Lviv, Transcarpathian and Ivano-Frankivsk regions (3 notebooks). *Archive of the IN NANU*. F. 1. Op. 2. Od. save 209. Notebook 2. Arc. 1—46 zv. [in Ukrainian].
- Hlavats'ka, L. (2016). Gathering as a subsidiary economic activity of the population of Eastern Boikivshchyna. *The Digital Repository of the Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov*, 9, 268—277. Retrieved from: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11974> (Last accessed: 28.10.2024) [in Ukrainian].
- Hnatiuk, V. (1906). Folk food of Boikivshchyna. *Scientific Collection dedicated to Prof. Mykhailo Hrushevskiy by students and followers on the occasion of his ten-year work in Galicia (1894—1904)* (Рр. 591—593). Lviv: Z drukarni Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka. Retrieved from: https://docs.google.com/viewer?url=https://shron3.chtyvo.org.ua/Hnatiuk_Volodymyr/Narodna_pozhyva_na_Boikivshchyni.pdf (Last accessed: 15.07.2025) [in Ukrainian].
- Stuban, F. (1981, July — December). Boyko's dances — «Mushroom». *Litopys Boikivshchyny*, 2/34 (45), 51—56 [in Ukrainian].
- Stuban, F. (1981, July — December). Mushrooms of the Boyko's. *Litopys Boikivshchyny*, 2/34 (45), 48—51 [in Ukrainian].
- Hrom, H. (2002). *Nahuyevychi*. Drohobych: Vidrodzhenia [in Ukrainian].
- Franko, I. (Ed.). (1984). Supplements to the statistics of Ukraine. I. Forest damages and punishments in the village of Nahuyevychi. In: *Collected Works: in 50 vol.* (Vol. 44, book 1, pp. 82—85). Kyiv: Naukova dumka. Retrieved from: http://search.nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21IDBN=UKRLIB&P21IDBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0010872 (Last accessed: 20.07.2025) [in Ukrainian].
- Kobilnyk, V. (1936). Material culture of the village of Zhukotyn, Turchanskyi region. *Litopys Boikivshchyny*, 7, 15—66 [in Ukrainian].
- Hnatiuk, V. (1899). Folk food and seasoning methods in Eastern Galicia. *Materialy do Ukrainsko-Ruskoj etnologii* (Vol. 1, pp. 96—110). Lviv: Z drukarni Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka [in Ukrainian].
- Kovaliv, S. (1969). Mushrooms. In: *Literaturna Boikivshchyna. Antologia* (Рр. 51—58). Philadelphia [in Ukrainian].
- Hontar, T.O. (1974). Field materials on folk nutrition in the village of Hnyla, Turka district, Lviv region. *Archive of the IN NANU*. F. 1. Op. 2. Od. save 214. Notebook 2. Arc. 1—22 zv. [in Ukrainian].
- Zubrytskyi, M. (1895). Village of Kindrativ (Turchanskyi region). *Zhytie i slovo, visnyk z literatury, istory i fol'klory* (Vol. 4, pp. 104—112, 216—230). Lviv: Z drykar-

- ni Instytutu Stawropiiskoho. Retrieved from: http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/wp-content/uploads/sites/3/2016/02/Zhytje_i_slovo_Lviv,1895_tom4.pdf (Last accessed: 24.03.2025) [in Ukrainian].
- Onyshkevych, M. (Ed.). (1984). *Dictionary of Boyko Dialects* (Vol. 2). Kyiv [in Ukrainian].
- Chychula, A. (1985). Folk food in Drohobych region. *Materialy do Ukrainskoi etnologii* (Vol. 8, pp. 12—31). Lviv: Z drukarni Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka [in Ukrainian].
- Retrieved from: <http://chytanka.com.ua/static/663.ukr.html> (Last accessed: 25.03.2025).
- Onyshkevych, M. (Ed.). (1984). *Dictionary of Boyko Dialects*. (Vol. 1). Kyiv [in Ukrainian].
- Falkowski, Ya. (1935). Village of Volosate, Lisk region. *Litopys Boikivshchyny*, 5, 14—28 [in Ukrainian].
- Hontar, T.O. (1973). Field materials on clothing and folk nutrition in Ivano-Frankivsk, Lviv, Chernivtsi regions. 1973. *Archive of the IN NANU*. F. 1. Op. 2. Od. save 212. Arc. 1—81 zv. [in Ukrainian].
- Dmytrenko, A., & Hrymych, Maruna. (Ed.). (2012). *Women's labor specializations: picking (collecting). Folk culture of Ukraine: the lifecycle of the person. Historical and ethnological research: in the 5th vol. Maturity. Women-folk. Women's subculture*. (Vol. 3, pp. 20—51). Kyiv: Duliby [in Ukrainian].
- Hontar, T. O. (1972). Field materials on clothing and folk nutrition in Lviv, Transcarpathian and Ivano-Frankivsk regions (3 notebooks). *Archive of the IN NANU*. F. 1. Op. 2. Od. save 209. Notebook 1. Arc. 1—47 zv. [in Ukrainian].
- Hontar, T.O. (1974). Field materials on folk nutrition in Lviv and Ivano-Frankivsk regions. *Archive of the IN NANU*. F. 1. Op. 2. Od. save 213. Arc. 1—83 zv. [in Ukrainian].
- Hontar, T.O. (1983). Nutrition. In: *Boikivshchyna: Historical and ethnographic research* (Pp. 149—155). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Franco, I. (1898). Folk beliefs in the Podhorye region (based on the materials from the village of Nahuyevychi, cities of Drohobych, Kolomyia and some villages of Drohobych and Stryi regions). *Etnographichnyi zbirnyk* (Vol. 5, pp. 160—208). Lviv: Z drukarni Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka [in Ukrainian].
- Kolessa, F. (1898) Folk beliefs in the Podhorye region (village of Khodovychi, Stryi Country). *Etnographichnyi zbirnyk* (Vol. 5, pp. 76—98) [in Ukrainian]
- Skrupnyk, H. (Ed.). (2016). *Ethnographic image of modern Ukraine. Corps of expeditionary folklore and ethnographic materials. Calendar rituals* (Vol. 6). NAN Ukrainy; IMFE named after M.T. Rylsky. Kyiv [in Ukrainian].
- Turians'ka, M. (1934). Boyko's customs during Christmas, New Year, and Jordan (Ternova Vyzhnia, Turka region). *Litopys Boikivshchyny*, 3, 23—27 [in Ukrainian].
- Serebriakova, O. (2024). Christmas Magic Mushroom Harvesting (Based on the Field research Materials of Boikivshchyna). *The Carpatians: populace, ethnos, civilization* (Vol. 10, pp. 209—219). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Hromova, N. (2006). Christmas Eve in a modern Boyko's village. *Ethnic History of European Nations* (Vol. 21, pp. 89—96). Kyiv. Retrieved from: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2006/21/articles/15.pdf> (Last accessed 25.03.2025) [in Ukrainian].
- Retrieved from: <https://nashe.com.ua/song/22221> (Last accessed: 27.03.2025).
- Zhayvoronok, V. (2006). *Signs of Ukrainian ethnoculture: a dictionary-reference*. NAN Ukrainy; Institute of Linguistics named after A.A. Potebnya. Kyiv [in Ukrainian].
- Retrieved from: <http://8next.com/rizdvo/9586-prikmeti.htm> (Last accessed: 27.03.2025).
- Retrieved from: <https://www.rbc.ua/rus/news/gribi-ki-peredbachayut-maybutne-prikmeti-1756136393.html> (Last accessed: 27.03.2025).